

Niets dat hier hemelt

Ander werk van Tomas Lieske

Littéraire Witte Prijs 2012

De ijsgeneraals (gedichten, 1987)

Een hoofd in de toendra (essays, 1989)

Een tijger onderweg (gedichten, 1989)

Oorlogstuinen (verhalen, 1992) Geertjan Lubberhuizenprijs 1993

Grondheer (gedichten, 1993)

Nachtkwartier (roman, 1995)

Gods eigen kleinzoon (verhalen, 1996)

De achterste kamer (verhalen en beschouwingen, 1997)

Franklin (roman, 2001) Libris Literatuur Prijs 2001

Stripping & andere sterke verhalen (gedichten, 2002)

Gran Café Boulevard (roman, 2003)

Mijn soevereine liefde (novelle, 2005)

Hoe je geliefde te herkennen (gedichten, 2006) vsB Poëzieprijs 2007

Dünya (roman, 2007)

Een ijzersterke jeugd (novelle, 2009)

Alles kantelt (roman, 2010)

Haar nijlpaard optillen (gedichten, 2012)

Door de waterspiegel (roman, 2014)

Retourschip De Liefde (novelle, 2015)

Daedalea (prozagedichten, 2016)

De vrolijke verrijzenis van Arago (roman, 2018)

Keto Stiefcommando (gedichten, 2019)

Honderd hoge dagen (roman, 2020)

Het spettert geluk (gedichten, 2021)

Tomas Lieske

Niets dat hier hemelt

Amsterdam . Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2023

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2023 Tomas Lieske
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Roald Triebels
Omslagbeeld Tomas Lieske
Foto auteur Allard de Witte

ISBN 978 90 214 7594 3 / NUR 301
www.querido.nl

*Trager de wespen, schaarser de dazen
groenvliegen grijzer, engelen gene, niets
dat hier hemelt, alles brandt lager*

Gerrit Kouwenaar

Hoofdstuk 1

Dit is veen. Dit is licht verend, zacht veenmos. Het is onmogelijk niet van het veenmos te houden. Er zijn slenken en veenmosbulten. Op houten plankjes onder de voeten gebonden waagt een enkeling de oversteek naar het volgende dorp. Het water in de veenputten is deels bedekt, zodat het in het valse licht voor die enkeling moeilijk herkenbaar is en bijna jankend ziet hij het verschil niet tussen groen vlies, modder en water.

Dit is de tweedeling. Wij die van het veenmos houden en de vreemdeling die oversteekt en die luidkeels roept dat het gevaarlijk is, vals en diep.

De bemoeial herkent aan het golven het gevaar. De schrik slaat hem om het hart. Hij hoopt dat hij de randen van de veenput juist heeft geraden en dat het niet een veel groter oppervlak is dat onder water dreigt te zakken en hem meeneemt naar een zwarte zure duisternis.

Wij zien dat de metersdikke veenlaag als een spons al het regenwater opzuigt en het alleen afstaat als het veen er zelf genoeg van heeft. Zo ontstaan lieflijke miniaturbeken die verderop zorgen voor nieuw moeras. Wij houden van het veen en van het moeras.

Wij weten dat we 's nachts het moeras en het veen met

rust moeten laten. Omdat er weinig hogere begroeiing is, zijn er geen schaduwen. Alleen de spookachtige grove dennen die in angstige kleine groepjes bijeen schuilen. De oppervlaktestructuur van slenken en ruggen en veenputten en een met zegge of ijle rus begroeide meerstal veroorzaakt een misleidende bodem waar hoogte en laagte elkaar op vreemde en onverwachte manier afwisselen. Het is de tijd van de witte wijven.

Onduidelijke, op gesluierde vrouwen lijkende gedaantes die uit de grond omhoogkomen en die bestaan uit witte mistflarden of uit doorzichtige vlerken van schimmige nachtbeesten, nooit helemaal zichtbaar, altijd slechts vanuit een ooghoek. Niets verandert en toch lijkt van alles over de grond te kruipen, te krioe-len, naar jou terug te kijken en traag een vlerk naar je uit te steken.

Dit zijn onze reisgenoten en wij weten dat ze ons beschermen. Alleen de bemoeizuchtigen vrezen deze gedaantes. Sommigen beweren dat er 's nachts een onduidelijk gezang te horen is: hoge flarden van toonladders, een ver verwijderd gegil van intense droefheid of een ongearticuleerd praten van wezens die zich achter de vliegende wolken lijken te verbergen. We glimlachen als een van hen minutenlang naast ons zweeft en we hebben de neiging een vriendelijk woord met die geest te wisselen. Voor ons een levensgezel, voor vreemdelingen een vleug gestolen adem, die tot hun schrik de vorm aanneemt van een nachtelijke gedaante. Zij reizen ademloos en achtervolgd door hun schaamte. Menig atheïst is op die manier tot gebed vervallen.

Zo is het altijd geweest en zo moet het altijd blijven.
Het veen is eeuwig. Er mag niets veranderen.

Als je de weg naar het westen afliep, vanaf het kruispunt bij het grote dorps huis, en op die manier het gehucht De Veense Ecken had verlaten, veranderde de omgeving. Struiken drongen het veenmos weg en als je een tijd langs de struiken had gelopen, kwam je bij een bosrand. Een ritselende wereld van vogels, kleine knaagdieren en andere zoogdieren. Soms hielden wilde zwijnen hier opruiming. Voor de dorpingen was dit ontoegankelijk terrein. Er mocht niet gejaagd worden maar wie de naleving van dat verbod in stand hield, was nooit gezegd. Misschien mocht je zelfs niet in dit gebied wandelen, ook dat was onduidelijk. Het deed ons niet. Er was geen enkele vorm van bewaking. Er was nooit een veldwachter of opzichter te bekennen die het overtreden van verboden zou bestraffen. Voor de meesten lag het te ver weg. Achter onze horizon en buiten onze wereld.

Wie zich hier één, twee bomenrijen naar binnen waagde, stuitte op een vervallen huis, dat door alle dorpingen aangeduid werd met de grootse naam ‘het jachtslot’.

Het was eigendom geweest, of was dat nog – wie zou dat met zekerheid kunnen zeggen –, van een vroeger

steenrijke Duitse familie die zich zelden op het jachthuis had laten zien en zich nu, met alle politieke onrust, helemaal niet meer vertoonde ofwel in verband met de vijandige houding van de dorpelingen, ofwel omdat ze in de chaos en met al die *Freikorpsen* en die socialistische onruststokers hun lust om heen en weer te trekken waren kwijtgeraakt en misschien zelfs hun leven.

Het ijzeren toegangshek stond half open, maar kon niet meer verder open of dicht, zodat er wel een mens door kon, maar geen auto of paard-en-wagen. De brug daarachter was onbetrouwbaar, de meeste planken waren kapot en doorgerot. De directe omgeving was ooit een prachtig park geweest met geknipte heesters en een vijver met grote rododendrons, maar de tuin was vervallen tot een wildernis. Alles groeide door elkaar en het onkruid en de brandnetels hadden het al ruimschoots gewonnen van de sierlijke begroeiing.

De voorgevel van het jachtslot was zeven venster-eenheden breed, had een bovenverdieping en in het midden een hoge opbouw met zadeldak en trapgevel. De voordeur, een houten rondboogdeur met aan weerszijden een wapenschild, stond open en sloot niet meer. Eén vensterruit was kapotgegooid of door al te vrolijke dieren gebroken, de gevel van de opbouw was ingestort omdat de balken in de zaal daarachter die de verhoging moesten steunen, doorgerot waren en deels waren afgebroken. Achter de voordeur lag een kleine hal met van vloer tot plafond tegeltableaus van Delfts blauw. Links voorstellingen van leden van geslachten als Saksen-Eisenach, of Zweibrücken, of Rudolstadt. Die namen stonden er althans in sierlijke banieren

onder, rechts voorstellingen van heiligen of bisschoppen die op een of andere manier met deze streken te maken hadden. Ging je verder, dan kwam je via een tweede hal met veel donkerbruine paneellambrisering in de grote benedenkamer, waar het belangrijkste voorwerp de kolossale oud-Hollandse schouw en open haard was. Een donkere en sombere ruimte met achterin links de deur naar de ingang voor personeel en leveranciers en naar de keukens, waar het gebrad en de andere schotels bereid konden worden. De bovenverdieping was veel lichter, het voorste deel langs de hele voorgevel en haaks daarop een deel naar de achterkant van het huis. Een ruimte die van grote allure had kunnen zijn, als niet alles kapot en hopeloos vervuild was. Ook beneden ontbraken veel tegels, stukken lambrisering, glas in ramen en in de vloer delen van het parket, maar boven was de vervuiling veel ernstiger, tot aan de uitwerpselen van dieren en mensen toe. Militairen die hier hun bivak hadden opgeslagen of zwervende families die hier zonder water of licht of warmte een tijdelijk onderkomen hadden gevonden.

Wij dorpelingen hadden er weinig belangstelling voor. Benjamin bijvoorbeeld was er één keer naartoe getrokken uit nieuwsgierigheid. Hij had een middag door de zalen gedwaald, had een vuurtje proberen te stoken in de grote haard en was net voor het donker thuisgekomen met een gevoel dat hij iets gedaan had dat niet mocht. Zijn vader had hem wel gezegd dat het rondstruinen in die bouwval gevaarlijk was, maar hij had niet gemopperd op de kleine jongen omdat die een uitstapje had gemaakt.

Toen veranderde alles in de wereld. Alsof het bos zich verhief en met een zware plof terechtkwam boven op ons veen. Waar het natuurlijk niets te zoeken had. Iemand uit het dorp kwam met het nieuws dat het jachthuis werd opgeknapt, dat ze al een tijd bezig waren met restaureren.

Op het terrein was een groot aantal buitenlanders aan het werk. Ze spraken geen herkenbare taal. Iemand zei dat het Polen waren. Ze bleven op het terrein, aten daar in de keuken en sliepen in een paar caravans die onder een houten afdak geparkeerd stonden. Ze werkten in ploegen. Tegelijk aan het dak, de buitengevels, de vloeren, de tuin, de gebroken ruiten, de balken. Niemand van ons kreeg ook maar de geringste uitleg.

Toen ze aan de brug en aan het toegangshek gingen werken, werd het ons duidelijk dat de restauratie ook binnen opschoot. Brug en toegangshek: dat deed je altijd als laatste, dat begreep iedereen. Maar niet lang daarna kwam een vrachtwagentje aan met een geweldige hoeveelheid parket en alles leek van voren af aan te beginnen.

De afwerking binnen duurde veel langer dan we eerst dachten. Het toegangshek ging dicht. Wij waren vreemden die daar werden buitengesloten. Af en toe stuurden we iemand om daar eens te kijken of er al iets veranderd was. Maar alles bleef lang hetzelfde. Het jachtslot rustte en werd opgetuigd tot de komst van de steenrijke eigenaar, dachten wij. En in het achterliggende bos hielden de konijnen en de vogels, patrijzen en korhoenders crisisberaad.

Tot iemand met het bericht kwam dat alle Polen

weg waren. Er was daar niemand meer. De verkenner was onder de bedrading door gekropen, had door de ramen gekeken, maar bijna alles was geblindeerd. Hij was naar de keuken gelopen en had geconstateerd dat de caravans weg waren. Diepe stilte. Alsof het altijd zo geweest was.

Rosa, een van de twee zusjes Stoltz, ontdekte dat het jachtslot bewoond ging worden. Dat was jammer want zij hield van jagen. Clandestien ving zij op het verwilderde terrein eetbare dieren: duiven, konijnen, een wilde eend. Ze dwong haar moeder het dier klaar te maken. De moeder protesteerde en zei dat dat niet mocht, maar ze at wel mee.

Rosa was de eerste die in de gaten had dat er spullen van de nieuwe bewoners afgeleverd werden bij het jachthuis. Meubels, lampen, keukenuitrusting, bedden. Ze hield alles nauwgezet in de gaten en de verhuizers, of wat het dan ook waren, stuurden haar niet weg zolang ze de sjouwers niet hinderlijk voor de voeten liep. Ze ging op een boomstam zitten die op de grond lag om verkeer tegen te houden en telde de stoelen, de bedden, de lampen, de kisten die bij de zijingang werden neergezet. Ze trok grassprietten los en kauwde daarop. Ze zat wijdbeens en zag de kerels kijken en lachen.

Uitgerekend deze Rosa was de weg naar het westen afgelopen en op het moment dat ze zich langs het toegangshek van het landhuis wilde wringen, zag ze ze aankomen. Drie, langzaam rijdende rode koetsauto's met op de grill onder het familiewapen het dure automerk Rosengart. In de voorste zaten de ouders, in

de andere twee zaten de kinderen. De blagen, de opscheppertjes, dacht Rosa meteen toen ze de onderuitgezakte houding van de jongens zag. Toen ze haar in de gaten kregen, begonnen er twee of drie te wuiven als een bezoekende vorst. Eikels. Eén stak zijn tong uit. De voorste auto hield in. Het ijzeren hek draaide langzaam open en de drie auto's konden in hun trage, deftige tempo de laan naar het jachtslot af rijden. Toen de derde auto de brug gepasseerd was, ging het hek op mysterieuze wijze vanzelf dicht. Rosa bleef kijken. Behalve de chauffeurs en de ouders telde ze elf kinderen. De op één na grootste, schatte ze, was een meisje, de jongste ook en nog een, maar volgens Rosa waren er maar liefst acht jongens. Twee liepen aan elkaar te trekken en te duwen en één zette plotseling een spurt in. Bijna ingehaald door de ander keek hij om en botste tegen de mevrouw aan. Direct daarop een harde kreet: 'Kijk uit voor je moeder, lummel.' Even later was het hele stel door de zware voordeur verdwenen.